

Populisme en populariteit

Patrick Develtere (hoofdredacteur)

"DE MENSEN"

De laatste jaren zijn "de mensen" steeds belangrijker geworden. Politici en hun *spin-doctors* hebben ze verheven tot de belangrijkste sociale categorie. "Wat goed is voor *de mensen* is socialistisch", aldus het meest gedurfde *statement* van de laatste jaren. In dezelfde lijn, minder vergaand, maar niet minder betekenisvol, horen we ook "de mensen willen een ander beleid", "de mensen zeggen mij dat ze het migrantenstemrecht niet zien zitten", "de mensen zijn het politieke gehakketak beu", "de mensen willen meer blauw op straat". Je kunt je krant niet opendoen, niet naar het tv-journaal kijken of naar de radio luisteren of je verneemt wat "de mensen" denken of zeggen.

Bestaan "de mensen" wel? Het klinkt misschien vreemd, maar "de mensen" is een onbestaande sociologische groep. Het is een creatie van bepaalde politici. Of beter, het is een fictie van die politici, een imaginair construct zonder werkelijkheidsgehalte. Spreken over "de mensen" is echter geen vrijblijvende *spielerei*. Er zit een politieke agenda achter. Door voor het *populus* te spreken en zich tot het *populus* te richten, wil men aan populariteit winnen.

De gevolgen zijn meervoudig.

JAN MODAAL WORDT JAN MODERN

Vooreerst worden "de mensen" op het verkeerde been gezet. Men spreekt over "de mens", maar men bedoelt eigenlijk "de modale mens". Nog niet lang geleden noemde men de numeriek belangrijkste groep: het "volk",

"Jan Modaal". De termen "volks" en "modaal" evenals de term "populair" hadden een zeer pejoratieve bijklank. Veel politici en media gebruikten ze om te verwijzen naar de cultuur van het kleine volk, een sfeer die rook naar werkkledij, smaakte naar patat zonder zout en luisterde naar de klanken van populaire Vlaamse hoempapa. Kortom, het populaire, het modale was alles dat goedkoop en nog niet verheven was. Er was een maatschappelijk en politiek project nodig om deze groep te emanciperen. Dit project verwees naar de rechten (en ook plichten) van Jan Modaal en naar meer sociale rechtvaardigheid.

Nu wil men de mensen doen geloven dat het populaire niet meer iets is van het proletaire volk. Het is voor iedereen. Het is trendy, vernieuwend, swingend en hip. Het is de cultuur van de moderne mens, het ruikt naar de nieuwste Dior, smaakt naar scampi's met bieslook... en is duur... maar gratis. De boodschap is nu dat we allemaal tot "de mensen" behoren. Jan Modaal is Jan Modern of Jan Modieus geworden. Het maatschappelijke en politieke project gaat niet meer over rechten (en plichten), maar over kansen. Steeds meer kansen voor deze Jan Iedereen.

IEDEREEN GELIJK, IEDEREEN GELIJKE KANSEN

Deze populistische schijnvertoning moet ons ook doen geloven dat alle mensen gelijk zijn, dezelfde behoeften delen en van daaruit dezelfde meningen delen. Sociale categorieën zijn uit den boze. We willen toch geen wig drijven tussen jongeren en ouderen; tussen

arbeiders, bedienden en werkgevers; tussen zieken en gezonden; tussen mannen en vrouwen; tussen diegenen die hun spaargeld in België hebben gehouden en zij die ermee over de grens zijn gegaan; tussen rokers en niet-rokers; tussen zij die aan een sociale woning geraken en zij die op de wachtlijst blijven; tussen laag- en hooggeschoolden; tussen armen en rijken? Blijkt trouwens niet uit opiniepeilingen dat er steeds een meerderheid, ja zelfs een grote meerderheid van de bevolking is die hetzelfde denkt over de onderzochte maatschappelijke thema's? Dat zijn toch "de mensen"? Daaruit vloeit ook voort dat voor "de mensen" best ook steeds gelijke maatregelen uitgevaardigd worden, los van hun sociale status of behoeften. Iedereen gelijk voor de wet. Maatregelen zijn best *incentives*, liefst geen sancties. In sancties geloven mensen niet meer. *Incentives* zijn beloningen en geven mensen meer kansen. Wie de geboden kansen met twee handen aanneemt, zal allicht een behoefte hebben aan die steun.

VERPLICHTE UNANIMITEIT

Deze moderne "ideologie van de mensen" duldt geen tegenspraak, geen dissidenties. Men voert een ceremonie van het geheel op. De boodschap is: "de mensen" hebben altijd gelijk en zijn daarenboven unaniem! Maar tegelijk krijgt deze unanimiteit een bijna verplichtend karakter. Net zoals alle vormen van populisme staat deze ideologie immers sceptisch tegenover tegenstemmen van experts, intellectuelen en het georganiseerde middenveld. Die worden aangewreven "de mensen" te verdelen, de harmonie en de consensus te verbreken en – wat meer is – geen voeling te hebben met wat er leeft bij "de mensen". Dergelijke tussenschakels zijn niet meer essentieel. Een "politiek van de mensen" heeft

hen niet nodig als klankbord. Sociale partners, sociale bewegingen en verenigingen mogen nog wel blijven bestaan, maar moeten hun plaats kennen. Het middenveld moet zich niet met de *res publica*, het politieke, bezighouden. De politieke wereld weet zelf wat de besognes zijn van de mensen. De politici hebben daartoe hun voelhorens. Ze horen wat mensen zeggen op straat of in de winkel, ze discussiëren met hen tijdens praatprogramma's, ze bestuderen de peilingen, *chatten* met hen op hun eigen webstek of slaan aan het *sms-en* met Jan Modern.

POPULISME OM POPULAIR TE ZIJN

Wat is dan de inhoud van dit "populisme van de mensen"? Wat zijn z'n opties en krachtlijnen? Een dergelijk populisme kan per definitie noch links, noch rechts zijn. Het kan zich zelfs niet op een eerlijke manier als "centrumgedachtegoed" etiketteren. Net zoals oudere vormen van links of rechts populisme is het ideologisch een parasiet. Het steelt wat ideeën uit oude en nieuwe politieke en maatschappelijke receptenboeken. Het heeft met andere woorden geen capaciteit om zelf een stevig verhaal te ontwikkelen over mens en maatschappij. Het plukt het idee van de dag. Dat idee is liefst een vondst, die de media haalt, en zo uit de mond zou kunnen komen van Jan Modern. Waarbij het direct de opinie kan worden van "de mensen". Het is een populisme dat uitsluitend dient om populair te zijn.

HET TEGENGIF

Bestaat er dan geen tegengif tegen dit oprukkend nieuwsoortig populisme? Jawel. Een democratisch alternatief voor het populaire populisme kan er komen als er gefundeerd

gedebatteerd wordt en er zo keuzen ontwikkeld worden. Populistische mensenmensen zullen het afdoen als ouderwets, maar middenveldorganisaties, meer dan media, spelen hierin een essentiële rol. Ze zorgen ervoor dat "de mensen" niet voor zichzelf en niet bij zichzelf denken, maar een opinie vormgeven, laten rijpen, in gesprek en debat. Dit eigenste blad, *De gids op maatschappelijk gebied*, is één instrument om dit mogelijk te maken binnen de christelijke arbeidersbeweging én ook in het ruimere middenveld. Het doet niet mee met de verschraling en popularisering

van het maatschappelijk debat. Gedurende vijf jaar was Sam De Smedt de talentrijke roerganger van *De gids*. We willen hem danken voor zijn inzet, zijn gebetenheid om van dit blad een ontmoetingsplaats en gistingcentrum van ideeën te maken. Hij deed dat met daad en woord. Het echte allerlaatste woord hebben we van hem nog niet gehad. Dank u, Sam!

Akkoord, niet akkoord met deze tekst?
Reageren kan steeds naar pers@acw.be

Vlaanderen buitensteBINNEN

Geachte lezer,

Op 13 juni zijn er regionale (lees: Vlaamse) en Europese verkiezingen. Ze kondigen zich aan als zeer belangrijk.

De gids op maatschappelijk gebied focust in dit nummer op 'Vlaanderen intern'.

Een achttal Vlaamse beleidsterreinen passeert de revue. Van elk van hen wordt een sterkte/zwakte-analyse gemaakt. Of, vijf jaar Vlaams regeringsbeleid (1999-2004) gewikt en gewogen.

In volgend nummer wordt de oefening nog even verder gezet. Dan komen Europa en 'Vlaanderen extern' aan bod. We doen dat onder de noemer 'Vlaanderen binnensteBUITEN'.

De redactie